

Radicale fiscale verkenningen

Auteur(s):

Mooij, R.A., de

*De auteur is werkzaam bij het CPB en OCFEb.***Verschenen in:**

ESB, 86e jaargang, nr. 4337, pagina 931, 30 november 2001

Rubriek:

Uit de vakliteratuur

Trefwoord(en):

belastingen

Een gevoel van onbehagen. Dat maakt zich nogal eens meester van ons als het gaat om het belastingstelsel. Onbehagen over gebrek aan rechtvaardigheid, grote verstoringen, en hoge uitvoeringskosten door de enorme complexiteit. Dit inspireert economen geheel nieuwe belastingconcepten te bedenken.

Zo lanceerde Feige vorig jaar een revolutionair voorstel waarbij de vlaktaks of de talentbelasting van Tinbergen in het niet vallen¹. Feige stelt voor de bestaande belastingen op inkomen, vermogen en consumptie af te schaffen en te vervangen door een zogenaamde Automatische belasting op BetalingsTransacties (APT-belasting). Het idee is dat op iedere betalingstransactie automatisch belasting wordt ingehouden bij de bank, of het nu gaat om de betaling van loon, een fiets of een obligatie. Bij chartale betalingen zijn de transacties niet eenvoudig te registeren en is de belasting daarom niet van toepassing. In plaats daarvan wordt bij de opname of storting van chartaal geld een aparte belasting geheven.

Het aantal betalingstransacties is groot: het omvat alles wat in de *Nationale Rekeningen* tot uitdrukking komt, alle onderlinge transacties tussen bedrijven, internationale financiële kapitaalstromen, en financiële transacties op de binnenlandse kapitaalmarkt. De financiële markten nemen naar schatting zo'n 85 procent van de totale APT-grondslag voor hun rekening. In de VS wordt de totale APT-grondslag geschat op bijna honderd keer de grondslag van de inkomsten-belasting. Door deze brede grondslag is een vlak APT-tarief van 0,6 procent in de VS al voldoende om net zoveel opbrengst te genereren als de huidige belastingen. Daarbij is dan al rekening gehouden met een daling van het aantal betalingstransacties met de helft als gevolg van de APT-belasting. In Europa zou het APT-tarief waarschijnlijk wat hoger uitkomen in verband met de grotere collectieve sector.

De APT-belasting heeft volgens Feige talloze voordelen ten opzichte van de huidige belastingstelsels. Allereerst dalen de uitvoeringskosten. Momenteel gaat met iedere euro belasting die binnenkomt, tussen de vier en acht cent verloren aan directe uitvoeringskosten. Omdat de APT-belasting automatisch informatie gebruikt die reeds voorhanden is, te weten geregistreerde betalingstransacties, zijn de uitvoeringskosten veel lager. Ten tweede leidt de APT-belasting, ondanks het vlakke tarief, tot meer herverdeling van rijk naar arm. De reden is dat het aantal betalingstransacties meer dan rechtevenredig toeneemt met het inkomen. Ten slotte verdwijnen de verstoringen van huidige belastingen met de APT-belasting, zoals de negatieve prikkels voor het arbeidsaanbod en het spaargedrag. Dit deadweight loss wordt geschat tussen de 17 en 56 cent per euro belastingopbrengst.

Het lijkt te mooi om waar te zijn, zo'n APT-belasting. En inderdaad: zoals veel radicale voorstellen is ook de APT-belasting niet erg realistisch. De belasting moet namelijk net zoveel geld overhevelen van de particuliere sector naar de staatskas als het huidige belastingstelsel, waardoor verstoringen via de achterdeur weer terug-komen. Het belast bovendien op een manier die nogal eenzijdig is. Zo drukt de APT-belasting zeer zwaar op de financiële sector, waardoor daar enorme verstoringen zullen ontstaan, vooral omdat financiële transacties wel eens buitengewoon elastisch zouden kunnen zijn. Daarnaast drukt de belasting relatief zwaar op productieprocessen waarbij veel bedrijven betrokken zijn. Er vinden dan namelijk veel onderlinge betalingstransacties plaats. Dit leidt tot verstoring van productiestructuur of de organisatievorm van bedrijven. Ook kunnen bedrijven de APT-belasting ontwijken door de kosten van onderlinge leveringen en diensten tegen elkaar weg te strepen (ruilhandel) of door betalingen te laten plaatsvinden in landen waar niet zo'n belasting geldt.

De APT-belasting is dan ook geen serieus alternatief voor de huidige belastingen: de verstoringen zijn te onzeker en waarschijnlijk veel te groot omdat het aantal betalingstransacties sterk zal verminderen. In zekere zin wordt zand gestrooid in wat kan worden gezien als een van de meest essentiële onderdelen van het economische verkeer. Toch kan het nadenken over een revolutionair voorstel als de APT-belasting zinvol zijn. Het geeft namelijk aan dat er alternatieven denkbaar zijn voor ons huidige belastingstelsel dat gepaard gaat met hoge uitvoeringskosten en dan nauwelijks in staat is de echte topinkomens tegen een fatsoenlijk tarief te belasten. Revolutionaire ideeën kunnen daarmee helpen bij het nadenken over minder vergaande voorstellen in dezelfde richting.

In dit kader geldt dat de APT-belasting enige gelijkenis vertoont met de zogeheten Tobin-belasting die in Europees verband veel aandacht krijgt. Dit is een belasting op internationale kapitaalstromen die onder meer beoogt speculaties in te dammen. Het voorstel van Feige kan ons wellicht inspireren tot verdere ideeën in die richting. Maar veel meer is het niet: de APT-belasting treft daarom waarschijnlijk eenzelfde lot als de meeste radicale belastingvoorstellen: haar komt niet verder dan de tekenafel

1 E.L. Feige, Taxation for the 21st century: the automated payment transaction (APT) tax, *Economic Policy* 31, 2000, blz. 473-503.

Copyright © 2001 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)